

# eish!



NORTH-WEST UNIVERSITY  
YUNIBESITI YA BOKONE-BOPHIRIMA  
NOORDWES-UNIVERSITEIT

Lekwalodikgang la YBB

KGATISO 5 No 3 Motsheganong 2011



## YBB e emela dikabelo tsa babegadikgang

Yunibesiti e emela ditshenyegelo tsa dikabelo tse di abetsweng ke Tlелаpa ya Bagatise ba Setšhaba tsa boenalese jwa boitseanape. Fa re bona Ngk Theuns Eloff, Motlatsamokanseliri, o na le Ferial Haffejee go tswa kwa City Press, yo a tlhophilweng go nna Motseleganyi wa Ngwaga ya 2010. Bala go feta ka ga se ka mo ts.8

*Buisa tse!*

**3** Batlhatlheledi ba a ithaola

**4** Tsepa mo diphetogong

**9** YBB e opela pina e e ntšhwa

## MOLAETSA GO TSWA GO MOTLATSAMO-KANSELIRI



*Badiramogo ba ba rategang*

E re ka letlhafula le setse le gorogile ka botlalo semesetara le yone e setse se ela bokhutlong jwa yone.

Ka yone nako eno mo ngwageng o o fetileng, re ne re tshwaregile ka go baakanyetsa go amogela setlhophha sa kgwele ya dinao tsa kwa Spain mo YBB. Fa go ne go dirwa kitsiso ya bošeng ya Mmegadikgang wa Ngwaga, yo YBB e neng e kopanetse mo go mo tshegetseng ka madi, ke ne ka ikutlwa ke le motlotlo fa seno se ne se nkgakolola gape ka seabe se re nnileng le sone malebana le Sejana sa Lefatshe.

Fa e sa le tokololo eno ya Eish! e gatsiwa pele fela ga bokhutlo jwa semesetara ya ntlha, re leba dilo tsotlhe tse re ntseng re tshwaregile ka tsone go tla go fitlha jaanong ka 2011. Kgang e e botlhokwa e o ka buisang ka yone ke ka fa re neng ra akgola badiri ka rona ba ba akatemiki ka gone ba ba dirileng sentle thata mo go ruteng le mo go ithuteng ga baithuti ba YBB mo dikhamphaseng tsotlhe tse tharo. Re akgola ba-akatemiki ba le 46 ba ba neilweng dikabelo tsa ITEA.

Mo dingwageng di le mmalwa tse di fetileng, YBB e dirile kgatelepele e e molemo ka go dira gore go nne le dikgolagano tsa tirisanommogo le ditheo tse dingwe tsa thutogodimo. O ka buisa go le gontsi ka kgatelepele eno mo kgannyeng ya Mokgatlho wa Boditšhabatšhaba wa Thuto wa Aforika Borwa (International Education Association of South Africa [IEASA]).

Mokgwa wa go ruta le go ithuta wa YBB wa go tsenya boleng mo bo tlhaelang gone

o tswelala pele go nna selo se se tlang pele mo go rona. Ke a tlhomamisa gore rotlhe re lemoga bontsi jwa tiro e e santseng e tlhoka go dirwa mo go seno, mmogo le mokgwa o re tshwanetseng go o ngaparela wa go dira dilo ka tekatekano gore re nne setheo sa patliso sa tsela ya go ruta le go ithuta e e lekalekaneng.

Gape go setse go fetile ngwaga fa e sa le re nna le khonferense ya go tliša diphetogo ka Moranang 2010 mme ka ntlha ya yone, re motlotlo go bo jaanong re itsane sentle le modiri ka rona yo moša e leng Ngaka Ingrid Tufvesson, mo tokolong eno ya Eish! Jaaka Mogakolodi Khuduthamaga: Diphetogo le Dipharologano, o tla thusa le go tlhomamisa gore mekgele e e farologaneng ya go dira diphetogo e a fitlhelelwa le gore YBB e tswelala go tlhoma sekao mo setlamong ka go ruta batho thuto e e nang le boleng, go dira patliso le go tsenya bokgoni jwa bone tirisong.

Mo tokolong eno, re bega ka botlalo ka go diporojeke tse pedi tse di emang nokeng go tlišiwa ga diphetogo: tirelo ya go rutwa ka go toloka, e e rotloetsang YBB fela thata gore e ngangatelele molaomotho wa yone wa tirisano ya dipuo tse di farologaneng, le pina e ntšha e e tshitshintsweng ya yunibesiti, e boikaelelo jwa yone e leng go dira gore go nne le kutlwano mo setheong.

Ke lo eleletsa masego lotlhe fela ka shifiti ya bofelo pele ga ditlathlatho tsa Seetebosigo.

Masego!

*Heuns Cloff*

## Eish! re lebe jaaka re fetoga le maemo

Go a itumedisa go bona gore batho ba kgona go fetoga le maemo.

Bokgoni jono bo thusa tota fa dipaka di fetoga – mariga a setse a gorogile mme re tshwanetse go a ipaakanyetsa sentle mo mmeleng le mo tlhologanyong. Mo go tse, mo karolong ya bobedi ya motseletsele wa rona o moša wa "Tlhoma mogopolo mo", o ka buisa go le gontsi go utlwa gore YBB e fetoga jang gore e kgone go tsamaisana le diphetogo tse di ka fa ntle.

Mo godimo ga go tlotla ka phetogo, tokololo eno gape e tlhoma mogopolo mo dilong tsa maemo a a kwa godimo. Ka sekai, mo go ts3 re bega ka Diawate Tsa Setheo tsa Tsela ya Maemo a a Kwa Godimo ya go Ruta tse bošeng jaana di neng tsa abelwa batlathlathedi ba ba di gogang kwa pele ba YBB.

Re sa ntse re le mo kgannyeng ya dilo tsa maemo a a kwa godimo, mo go ts5, mo karolong ya bobedi ya motseletsele o mongwe, o ka buisa ka tsela e bomankge ba YBB ba abelanang kitso ya bone le batho ba bangwe mo metsweding ya dikgang ka gone le ka go neela dipuo.

Jaaka fa maloko a YBB a ntse a fetoga go tswa mo teng, tlhologo e tswelala pele e fetoga le maemo a tlelaemete kwa ntle.

Ee, go ise go ye kae mariga a tla bo a fetoga go nna dikgakologo – e leng bosupi jo bo bontshang gore go tswelala pele ga botshelo ga go kgaotse. Gape, a re diriseng mekgwa e meša ya go dira dilo, bopelokgale le matlhagatlhaga re gole le go fetoga le maemo a dilo di le mmalwa mo botshelong tse re ka tlhomamiseng ka tsone, e leng phetogo.



*Marelize & Nelia*



*Setlhogo sa moletlo wa ITEA e ne e le go aga setlhopha sa baagi ba tiro ya go ruta le go ithuta. Bangwe ba baeng ba ba neng ba le teng kwa moletlong e ne e le, go tswa ka fa molemeng, Mop Mariëtte Lowes, Motlatsamoreketoro: Akatemi, wa Khamphase ya Potchefstroom, Mop Marlene Verhoef, Mokaedi-Khuduthamaga wa Nama o sa Tshwere: Go ruta le go ithuta, Mop Jaco Fouché wa Legoro la Disaense Tsa Ikonomi le Botsamaisi wa Khamphase ya Potchefstroom e bile e le mofenyi mo go bone botlhe, Rre Dave Kawadz, wa Legoro la Temothuo, Saense le Thekenoloji, wa Khamphase ya Mafikeng, Ngaka Theuns Eloff, e leng Motlatsamokanseleri, Mop Dan Kgwadi, Moreketoro: Khamphase ya Mafikeng, Mohumagatsana Veruschka Pelsler-Carstens, wa Legoro la Disaense Tsa Ikonomi le Thekenoloji ya Tshedimotsetso wa Khamphase ya Khutlotharo ya Lekwa, le Mop Mariba, Moreketoro: Khamphase ya Khutlotharo ya Lekwa.*

# Go atswiwa ga batlhatheledi ba ba tlhomologileng

**M**op Jaco Fouché wa Legoro la Disaense Tsa Ikonomi le Botsamaisi mo Khamphaseng ya Potchefstroom ke ene wa ntlha-ntlha go amogela Kabelo e e Tumileng ya Motlatsamokanseliri ya motlhatheledi yo o ba gaisitseng botlhe wa YBB.

Kabelo eno - e e leng sejana sa kamogano sa mofenyi mo go bone botlhe wa Dikabelo Tsa Setheo Tsa Tsela ya Maemo a a Kwa Godimo ya go Ruta (Institutional Teaching Excellence Awards [ITEA]) – o ne a e nwa ke Ngaka Theuns Eloff, e leng Motlatsamokanseleri, ka nako ya moletlo wa ITEA ka di 18 Mopitlwe 2011 kwa Potchefstroom.

Mo godimo ga go nna mofenyi yo o ba gaisitseng botlhe wa 2010, Mop Jaco ke mongwe wa bafenyi ba le bararo ba dikhamphase, tse mo go tsone, go neng ga tlhophiwa yo o fentseng mo go bone botlhe. Ba bangwe ba babedi ke Rre Dave Kawadz wa Legoro la Temothuo, Saense le Thekenoloji wa Khamphase a Mafikeng, le Mohumagatsana Veruschka Pelsler-Carstens wa Legoro la Disaense Tsa Ikonomi le Thekenoloji ya Tshedimotsetso wa Khamphase ya Khutlotharo ya Lekwa.

ITEA ke letsholo la ba-akatemi ba ba nnang le seabe mo tirong ya go ruta kwa YBB go ba rotloetsa gore ba tokafatse bokgoni jwa bone jwa go ruta.

## **DIKABELO TSE DINTSI GO FETA PELE**

Ka 2010, batlhatheledi ba le 46 ba YBB ba ne ba nwa Dikabelo tsa ITEA, fa di bapisiwa le tse 36 tsa ka 2009. Mo Khamphaseng ya Potchefstroom ba ba neng ba di nwa ba ne ba le 32 ka 2010 mme mo Khamphase ya Khutlotharo ya Lekwa ba ne ba le barataro.

Kgolo e e di gaisang tsotlhe ya baamogedi ba Dikabelo e ne e le kwa Khamphaseng ya Mafikeng, e kwa go yone batlhatheledi ba le robedi ba neng ba nwa Dikabelo ka 2010, fa ba bapisiwa le ba le bararo fela ba ba neng ba di nwa ka 2009.

Kwa Potchefstroom, Legoro la Disaense Tsa Thuto le ne la amogela bontsi jwa dikabelo, mme kwa Khutlotharong ya Lekwa Legoro la Dithuto ka Mekgwa ya Batho le Legoro la Disaense Tsa Ikonomi le Thekenoloji ya Tshedimotsetso di ne di le maleka ka gore lengwe le lengwe la one le ikgapela Dikabelo di le nne.

Kamogelo ya tsone e ne ya tswa maleka le kwa Khamphaseng ya Mafikeng, e kwa go yone ba-akatemi ba le bararo ba Legoro la Temothuo, Saense le Thekenoloji le ba bararo ba Legoro la Kgwabo le Botsamaisi ba neng ba nwa dikabelo.

Palogotlhe ya ba ba nnileng le seabe mo ITEA e emela 4,6% fela ya ba-akatemi botlhe ba YBB. "Seno se bontsha gore seemo sa kgaisano

eno se kwa godimo tota," go ne ga bolela jalo Ngaka Eloff ka nako ya moletlo.

## **GO KETEK A DITEKANYETSO TSA MAEMO A A KWA GODIMO**

Go ya ka Motlatsamokanseleri, ITEA e keteka ditekanyetso tsa maemo a a kwa godimo le saense ya go ruta le go ithuta, mme batlhatheledi ga ba a tshwanela le ka motlha go emisa go tokafatsa kitso ya bone le go ruta le go ithuta.

"Go oketsega ga go dira patlisiso le gone ga go a tshwanelwa ga dirwa mo boemong jwa go ruta le go ithuta - ditiro tse pedi tseno di tshwanetse go tsamaisana," o ne a bolela jalo.

Ngaka Muki Moeng, Mokaedi wa Setheo wa Kemonokeng ya Tsa Akatemi le Tihabololo, a re go simololwa ga Kabelo e e Tumileng ya Motlatsamokanseleri ya mofenyi mo gare ga bone botlhe e dira gore botlhe ba ipeelee mokgele o le mongwe mo dikhamphaseng tse tharo tsa YBB e bile go bontsha tiro ya maemo a a kwa godimo mo Yunibesiting.

Jaaka karolo ya thulaganyo e e gagametseng ya tshakatsheko ya ITEA, diphanele di lekola diphotefolio tsa motlhatheledi, ditshwaelo tsa baithuti, mokgwa o moša wa go dira dilo le tiro ya maemo a a kwa godimo ka nako ya fa setlhopha se kopane le tiriso ya thekenoloji mo tirong ya go ruta le go ithuta.



# Tsepa mo Diphetogong

Lereo la "diphetogo" ga le re sepe mo bathong ba bangwe. Batho ba bangwe ba na le pelaelo fa ba le utlwa mme ba bangwe ba a itumela. Eish! e boditse Motlatsamokhanseliri wa YBB, Ngk Theuns Eloff, gore YBB e bona diphetogo jang.



**P: Diphetogo ke eng?**

**K:** Morafe wa boditšhabatšhaba o bona lereo le go raya boitlwaetso jo bo tswelelang go itebagantsa le mabaka a kwa ntle a a fetogang ka pele. Ka mo Aforikaborwa ka tshwenyego lereo le na le bokao jo bo nnye thata - mo e nnile go bala ditlhogo le lotso.

YBB e ka rata go bona diphetogo e le lereo le le bophara go feta. Se se bontshiwa ke ditlhogo di le robongwe tsa diphetogo tse di amogetsweng ke Khansela ya YBB ngwaga e e fetileng. (Bona lebokoso ka tlhaloso.)

**P: Goreng YBB e ele tlhoko selo se sa diphetogo?**

**K:** Melao e e farologaneng e fana ka dikaelo tsa diphetogo mme mo YBB go bophara thata go feta fela dikaelo tsa melao. Fa re sa fetoge, re ka se gole mme re ka latlhegelwa ke tsela ya tlhabololo le tswelolepele.

**P: Ke motho ofe le mmele ofe wa YBB o o boikarabelo go tshomamisa gore YBB e fitlhela maikaelelo a diphetogo?**

**K:** Mongwe le mongwe yo a nngang le tumelano ya tiro ka mo YBB o boikarabelo ba diphetogo mo mabakeng a a robongwe a re a lemogileng. Gape go na le dithulaganyo tse di tsepang go feta ka mo diphetogong. Komiti ya Khansela ya Tlhokomelo ya Diphetogo e

lebelela tlhomelo ya diphetogo mme gape le Mogakolodi Mokhudutamaga: Taolo ya Diphetogo le Pharologano yo mošwa yo a thapilweng o ema nokeng balaodi ba ba tlhomelang diporojeke tsa diphetogo.

**P: A molao o re kaela maikaelelo a a totobetseng le dinako tsa go araba tsa diphetogo?**

**K:** Nnyaa, ke dikaelo tse di bophara fela. Le fa go le jalo, dikakanyo tsa boemedi jwa temokerafi ke motheo wa melao e e farologaneng mme go itsamaisa le se, palo ya baithuti le badiri e tshwanetse go tsamaisana le ditlhopho tsa ditso tsa mo nageng.

**P: A se se ka kgonagala ka mo YBB?**

**K:** Nnyaa, se ga se kgonagale mme ga se eletsege ka gore se se senya pharologano. Re leka go tshegetsa tekatekano magareng a tekatekano le bokgoni jwa go tsena ka mo karolong e nngwe mme le katlego, boleng, boitseanape le poposešwa ka mo karolong e nngwe. Ka lebaka la gore re dumela mo pharologa-nong, re ipeetse maikaelelo a diphetogo tsa baithuti le badiri ba 2020. Gape jaanong jaana re lebagantsa maikaelelo a rona a baithuti le a badiri.

**P: A se se raya gore badiri ba bangwe ba ka latlhegelwa ke tiro gore YBB e**

**fitlhelele dintlha tsa yone?**

**K:** Gope-gope – badiri ba rona ke letlotlo le legolo la rona go feta gotlhe. Re ka kgona go fitlhelela dintlha tsa rona ka ba ba emisang tiro le ba ba rolang tiro.

**P: Pele o ne o bua ka ga pharologano – se se amana jang le diphetogo?**

**K:** Re batla gore baithuti ba rona ba ithute ka mo tikologong e e farologaneng gore le bone ba kgone go ya go direla ka mo tikologong ya dipharologano fa ba fetsa.

Go ka kgona go diragatsa se re tshwanetse go akanya ntlha e e botlhokwa ya dipalo magareng a ditlhopho tsa baagi e e tlhokegang.

Boemo jwa tiriso bo re bontshitse gore fa palo ya diporosente tsa setlhopho se sengwe sa baagi se ya kwa tlase ga palo e e rileng, palo ya bone e simolola go wela kwa tlase ka pele go go se nne ope ba setlhopho seo. Se se dira gore mo bofelong pharologano e ye kwa tlase mme mo bofelong se fele se nyeletse.

## Dintlha tsa Diphetolo

Khansela ya YBB ka 2010 e lemogile dintlha tse di latelang tsa diphetogo:

- Bokgoni jwa baithuti go ka ithuta ka mo YBB
- Tlhamalatso(jk. dipholisi le diporokerama tsa akatemi le madi a dithuto)
- Tekatekano ya Thapo ya badiri
- Koketso ya bongwe(jk. dithulaganyo, dikai le setso sa setheo)
- Boleng jwa tirokgolo(go ruta le go ithuta le tlhomelo ya boitseanape)
- Tokafatso(jk. dikago le dibebofatsi le ditirelo)
- Kabelo ya didiriswa(jk metswedithuso ya batho)
- Maitemogelo a Baithuti (go ruta le go ithuta, metshameko, setso le dibebofatsi)
- Katlego (jk palo ya ba ba fetang, palo ya didikerii tse di abelwang le kumo ya patlisiso).

## Dintlha tsa baithuti

Jaanong jaana YBB e lebagantsa dintlha tsa baithuti le tsa badiri. Dintlha tse di belwang baithuti ka 2020 ke tse di latelang mme mo masakaneng go na le diporosente tsa jaanong.

Khamphase	Baithuti ba basweu	Baithuti ba bantsho
Mafikeng	10% (1%)	90% (99%)
Potchefstroom	70% (76%)	30% (24%)
Khutlotharo ya Lekwa	25% (31%)	75% (69%)
Gotlhe mo YBB	43% (49,1%)	57% (51,9%)

# O rata thata go thusa batho go ikemela

*Ngaka Ingrid Tufvesson o thomilwe go nna Mogakolodi-Mogolo: Botsamaisi Jwa Diphetogo le Dipharologano mo ofising ya Motlatsamokanseliri mme o tla simolola tiro ya gagwe e ntsha ka 1 Seetebosigo 2011. Boikarabelo jwa gagwe e tla nna go ela tlhoko gore go tla bo go thomilwe mogopolo mo porojekeng ya go tliša diphetogo kwa YBB mo dingwageng di le tharo tse di tlang. Eish! e ne ya kwalelana le Ngaka Ingrid go leka go mo itse botokanyana.*

**G**o tshwarwa ga batho ka tekatekano e ne e le kgang e a neng a rata go bua thata ka yone e bile ga a ise a ke a boife go emela se a se dumelang le go lwela ditshwanelo tsa ba bangwe.

"Ke bapetse maitemogelo a a seng kana ka sepe 'mo botshelong' pele ga fa ke simolola ka dithuto tsa me tsa yunibesiti jaaka moithuti yo o godileng. Ke ne ke na le dingwaga di le 13 fela fa ke ne ke nna le seabe mo megwantong ya 1976 kwa Bishop Lavis kwa Cape Town, mme seo e ne ya nna tshimologo ya loeto lwa me lo lo leele lwa botshelo," o bolela jalo.

Ka 1994 o ne a nna leloko la lefapha la tsamaiso le go baya leitlho Khomishene e e Ikemetseng ka Nosi ya Ditlhopo mme ka nako eo o ne a lalediwa go etela kwa Sweden. Fa a le koo o ne a nyalwa mme a simolola ka dithuto tsa gagwe.

Ka 2002, Ngaka Ingrid o ne a wetsa dikerii ya gagwe ya Masetase ya Saense ya Loago mo Sekolong sa Phudugelo Kwa Dinageng di Sele le Dikamano Fa Gare ga Ditso Tse di Farologaneng kwa Yunibesiting ya Lund le ya Malmö. O ne a amogela PhD ya gagwe go tswa kwa Yunibesiting ya New South Wales kwa Sydney, kwa Australia ka 2005.

Ngaka Ingrid ga jaanong jaana ke motlhankedi wa diphetogo wa Legoro la Kgwebo kwa Yunibesiting ya Cape Town, e bile ke motlhokomedi wa baithuti ba pele ga kalogo ba le 384 kwa kagong ya bonno e e bidiwang Graça Machel Hall.

O nyetswe ke Jörgen, yo o belegetsweng le go godisediwa kwa Sweden, mme o na le bana ba le babedi, Rhys (26) le Joshua (15).

## SE A LEBILENG PELE THATA KWA GO SONE

Go ya ka Ngaka Ingrid, Aforika Borwa ke legae la bone. "Naga eno e kopanya isagwe ya rona ka tsela e e senang diphoso dipe, mme nako e e fetileng e e marara e re tshetseng mo go yone e nna e ntse e re ngaparetse fa re ntse re leka go fitlhelela isagwe e re e batlang."

O lebile pele go tsalana le maloko a yunibesiti e bile o dumela gore go botlhokwa go nna

seoposengwe go toba dintlha fela jaaka di ntse tse di itsang Ba-Aforikaborwa go aga setšhaba sa batho ba ba tshwarwang ka tekatekano.

O ne a re, "Ke itumelela fela thata go nna leloko la mokgatlho o o golang wa YBB – o ke bontshitsweng kgolo eo ya one ke setlhopha sa one sa botsamaisi – se se dirang ka natla go tlhomamisa gore maloko otlhe a YBB a tsogile sentle mmogo le ditikologo tsa yone."

## DIKGWETHLO

Ngaka Ingrid a re nngwe ya dikgwethlo tse dikgolo go di feta tse a lebaneng le tsone ke go dira ka bonako gore a nne leloko le setlhopha sa YBB le le tlotlegang. Mme o akanya gore seno ga e kitla e nne namane e e kalo ya tiro ka gonne maloko a le mantši a YBB a setse a mmontshitse bopelotshweu jwa bone.

"Dikgwethlo tse dingwe di akaretsa go nna mongwe wa setlhopha se sennye thata sa

basadi mo setlhopheng sa batsamaisi sa bakhuduthamaga, go bapala kitso ka YBB ka bonako, go lekalekanya tiro e ke e direlang Lekgotla le e ke e direlang Setlhopha sa Botsamaisi, go tokafatsa Aforikanse ya me le go ithuta Setswana."

## MOLAETSA WA GAGWE O O YANG GO YBB

"Molaetsa wa me o o yang go YBB ke gore Phetogo ga se selo sa go ithlophelwa mme ke selo sa botlhokwa mo nageng ya rona. Pholisi epe fela, mokgwa kgotsa thulaganyo e e gopotsang dilo tsa nako e e fetileng tse di re utlwisitseng botlhoko, ga di ka ke tsa lejwa e le kgopolo fela e e sa tshwenyeng e e sa reng sepe go ya ka Molaotlhommo wa Ditshwanelo."

Ngaka Ingrid o a amogelwa mo Yunibesiting ya rona. Go rata thata ga gagwe go thusa batho go ikemela le go bona fa phetogo e tloisiwang matlho e leng gone le go sa tlhologangweng ga dipharologano go tla nna botlhokwa fela thata mo go fetoleng YBB.

*Lelapa la ga Ngaka Ingrid Tufvesson le emela pele le mowa wa gagwe. Go tswa ka fa molemeng ke monna wa gagwe, Jörgen a tshwere leloko la botlhanho la lelapa, Billy, Ngaka Ingrid, morwawe yo mogolo, e leng Rhys, le gofejane ya gagwe, e leng Joshua. Ka ntlha ya mabaka mangwe, lelapa la gagwe ga le kitla le fudugela kwa Potchefstroom le ene. Joshua o itumetse kwa Sekolong se Segolo se a se tsenang ga jaanong mme ga a batle go mo ntsha mo go sone ga jaanong. Mo godimo ga moo maemo a gagwe a go nna Motlhankedi wa Diphetogo ke tiro e a tlhometsweng go e dira dingwaga di le tharo.*



# Bomankge bano ba itse se ba buang ka sone

Bomankge ba ba leng kwa YBB ba e leng maloko a yunibesiti e e nang le maikarabelo mo loagong e e abelang baagi kitso ya yone ba ntsha ditshwaelo ka metlha mo metsweding ya dikgang kgotsa ba neela dipuo mo dikopanong tse di botlhokwa. Mo tokololong eno ya Eish! re tswelletsa pele motseletsele wa dinopolo tsa bomankge.



// Tsoma talente e e di gaisang tsotlhe ya go ruta go fitlha o e bona mme o katise batlhatlhededi ba ba botlhale ba ba botlana gore e nne bagokgo, batlhankedi ba puso le batlhami ba dipholisi ba ka moso. Dira sotlhe se o ka se kgonang go thusa baša gore ba nne le bokgoni jwa se o ba rutang sone."

**Kgosi Leruo Molotlegi, Mokanseliri wa YBB**

*Pulo: Lebone II, Kholetšhe ya Royal Bafokeng, 18 Mopitlwe 2011, Phokeng.*

“Diyunibesiti tse di dirisanang le ditlamo tsa puso le tsa poraefete le baagi, di bulegelwa ke ditshono tse di farologaneng tsa go tlhama, go lekeletsa, go ithuta le go tlhabolola. Go nna le seabe ga rona mo Tlelapeng ya Bosetšhaba ya Bobegadikgang ya Mmegadikgang wa Ngwaga go re tlaola sentle gore le rona re teng.

*Ngaka Theuns Eloff, Motlatsa-Mokanseliri, wa YBB. Tlelapa ya Bosetšhaba ya Bobegadikgang – Moletlo wa Aon wa Aforika Borwa wa Mmegadikgang wa Ngwaga, 14 Mopitlwe 2011, Pretoria.*



// Go botlhokwa gore go se ka ga nna le thaoele epe fa baša ba rutwa - mme baša botlhe ba tshwanetse go nna le seabe mo thulaganyong eo. Fa go dirwa jalo, ke gone re tla kgonang go thalosa gore thulaganyo eno e atlegile le gore ke sedirisiwa se se tshwanelegelang go thomamisa gore baša ba gompiono e tlike go nna baeteledipele ba ba mosola ba ka moso."

**Mop Herman van Schalkwyk, Moreketoro wa: Khamphase ya Potchefstroom**  
*Dijo tsa maitseboa tsa taelano, South African Foundation of Economic and Financial Education (SAFEFE), 8 Moranang 2011, Bloemfontein.*



Baketeria e e sitang melemo – e e bakwang ke go sa diriseng dibolaaditwatsi sentle - ga jaanong jaana e dira gore dibolaaditwatsi di se ka tsa dira. "Malwetse a a sa kgonweng ke diokobatsi" a kgona go iphetola le go fetola DNA ya one go e sireletsa kgatlanong le dibolaaditwatsi. Patliso ka dibolaaditwatsi tse diša e ntse e kgorelediwa ke ditshenyegelo tse di kwa godimo tsa go tlhama e bile go setse go na le poifo ya gore go palelwa melemo ga dibaketeria go ka baka dibolaaditwatsi tse diša pele ga go ka itsiwe gore ditshenyegelo tsa go di tlhama ke bokae.

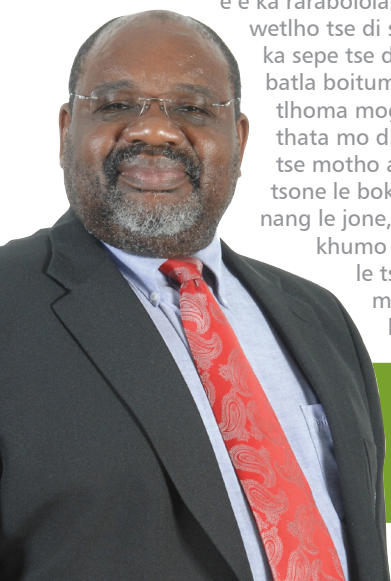
**Moh Rina Meyer, Moithuta-Diokobatsi, wa Khamphase ya Potchefstroom**  
*Radio Sonder Grense (RSG), 15 Moranang 2011.*



// Fa tota re thaloganya boleng jwa patliso ka Disaense Tse di siameng Tsa Loago, go bonala sentle gore thabololo e e tlisiwang ke batho ke yone e e ka rarabololang dikgwetlho tse di seng kana

ka sepe tse di jaaka go batla boitumelo, go tlhoma mogopolo thata mo dinonofong tse motho a nang le tsone le bokgoni jo a nang le jone, boitshoko, khumo le go nna le tsholofelo mo maikutlong."

**Mop Thanyani Mariba – Moreketoro wa: Khamphase ya Khutlotharo ya Lekwa.** *Puo ya kamogelo, Simphosiamo sa Aforika Borwa ka ga Disaense Tse di Siameng Tsa Loago, ka 14 Moranang 2011, Khutlotharo ya Lekwa.*



# Mafoko a a jang **dimilione**

**A** ba-akatemi le metswedi ya dikgang ke ditsala kgotsa baba?

Go ne ga tlhonga mogopolo mo potsong eno ka nako ya moletlo o o kgethegileng fa YBB e ne e le boga bomankge ba yone ba ba nopolwang ke metlha mo metsweding ya dikgang mme phasalatso eo e e ka bong e le ya mahala e bo e duelwa bokana ka R75 milione\* e e neng ya nna ya bone ka 2010.

Ka nako ya moletlo ono ka di 24 Mopitlwe 2011 kwa Ofising ya Setheo, mmegadikgang yo o nang le maitemogelo wa bobegadikgang jwa dipatlisiso, e leng Mohumagatsana Janine Lazarus, e ne e le sebui se se etileng. O ne a bua ka kamano fa gare ga ba-akatemi le metswedi ya dikgang.

Janine, yo e leng motlhatheledi-mogolo wa Setheo sa Aforika Borwa wa Thotloetso ya Bobegadikgang, o na le maitemogelo a dingwaga di le 24 a dira e le mmegadikgang mme o setse a katisitse babegadikgang kwa dinageng di le 13 tsa Aforika.

*\*YBB e dirisa khampani e e nng e beile leitho mokgwa o Yunibesiti e amanang le ba metswedi ya dikgang le go bona boleng jwa one.*



*Babueledi ba ba farologaneng ba YBB ba ne ba le teng kwa moletlong o o kgethegileng wa bomankge ba ba nopolwang ka metlha mo metsweding ya dikgang. Ka fa pele go tswa ka fa molemeng ke Mop Fika Janse van Rensburg, Modini, Legoro la Thutabomodimo, wa Khamphase ya Potchefstroom, Mohumagatsana Janine Lazarus, sebui se se etileng kwa moletlong, le Ngaka Theuns Eloff, Motlatsamokanseliri. Kwa morago go tswa kafa molemeng ke Mohumagatsana Phumzile Mmope, e leng Mokaedi-Khuduthamaga wa: Merero ya Kgwebo le Dikamano, le Rre Theo Venter, mogakolodi yo o kgethegileng mo ofising ya Motlatsamokanseliri.*

*Lebelela dikitsiso tsa motlakase tsa @NWU go ka bona dikakanyo tsa go tshwara dipuisano.*

## Go boloka palo ya tsone

- Ka 2010 bontsi jwa phasalatso e e neng ya dirwa ka YBB e ne e le e e siameng. Fa go lejwa ditlhogo tsa dikgang tse di siameng di le 1 048, di le 13 tsa tsone ke tsone fela tse di neng di sa siama.
- Mo godimo ga ditlhogo tseno, go ne go na le tse dingwe di le 2 316 tse di neng di lekalekane fela.
- Go amogela setlhophisa sa kgwele ya dinao sa kwa Spain mo Khamphaseng ya Potchefstroom ka nako ya kgaisano ya Sejana sa Lefatshe sa 2010 go ne ga dira gore go begwe dikgang di le dintsi tse di siameng ka rona.
- Go ne ga dirwa pego e e sa siamang ka Yunibesiti morago ga fa Mop Kader Asmal a sena go re Khamphase ya Potchefstroom e ne e sa ikemisetsa go fetoga. Dipego tse dingwe tse di sa siamang di ne tsa latela fa Khamphase ya Mafikeng e ne e akanya go naya kago ya bonno leina la Lucas Mangope le go batla go sirolola setshwantsho sa tlhogo ya gagwe.

## PEGO YA METSWEDI YA DIKGANG YA 2010

Mankge	Lefapha la kgwebo	Gangwe le gape
Mop André Duvenhage	Phetogo ya Tsa Akatemi le Loago, kwa Khamphase ya Potchefstroom	223
Rre Theo Venter	Batlhatlhabi ba tsa dipolotiki, Ofisi ya Setheo	119
Ngaka Theuns Eloff	Motlatsamokanseliri, YBB	110
Mop Tommy du Plessis	Sekolo sa Kgwebo, Khamphase ya Potchefstroom	43
Rre André Mellet	Akatemi, Dithuto tsa Ikonomi, Khampase ya Khutlotharo ya Lekwa	34
Mop Herman van Schalkwyk	Moreketoro, Khamphase ya Potchefstroom	27
Rre Louis Jacobs	Mmueledi wa Metswedi ya Dikgang, Ofisi ya Setheo	25
Mop Wannie Carstens	Akatemi, Sekolo sa Dipuo, Khamphase ya Potchefstroom	24
Mop Annette Combrink	Go dirwa ga dilo ka mokgwa o o tshwanang mo dinageng tsotlhe, Ofisi ya Setheo	22
Mop Marlene Verhoef	Mogakolodi, Ofisi ya Setheo	21

# Boemanokeng ka ditšhelete bo tshegetsisa kgololesego ya bobegadikgang



YBB e netefaditse gore e inetse go thusa kgololesego ya bobegadikgang jwa Aforika Borwa ka go ema nokeng Tlelapa ya Bosetšhaba ya Bobegadikgang – Kabelo ya Mmegadikgang wa Ngwaga ya Yunibesiti ya Bokone-Bophirima ngwaga wa bobedi ka go latelana, le Kabelo ya Motseleganyi wa Ngwaga lekgetlo la ntlha.

Dikabelo tseno di ne tsa abiwa kwa Tlelapeng ya Bosetšhaba ya Bobegadikgang – kwa moletlong wa Modiradikgang wa Ngwaga wa Aforika Borwa kwa Pretoria ka di 14 Mopitlwe 2011.

Go ne ga dirwa kitsiso ya gore Rre Graeme Hosken wa Pretoria News ke Mmegadikgang wa Ngwaga wa 2010 mme Mohumagatsana Ferial Haffajee wa City Press e ne e le Motseleganyi wa Ngwaga wa 2010.

Ngaka Theuns Eloff, e leng Motlatsamokanseliri, o ne a tlhalosa mo puong ya gagwe gore Yunibesiti ga e bolo go nna le seabe mo go katiseng babegadikgang.

Gape o ne a dira kitsiso ya gore YBB e tla tswelela go ema nokeng moputso ono wa Ngwaga ka ditšhelete.

"Ke solofela gore seno se tla rotloetsa bobegadikgang go boloka ditekanyetso tse di kwa godimo tsa go nna le maitshwaro a a siameng a go bega dikgang le go tswelela ba batlana le se se leng boammaaruri," o ne a bolela jalo.

Go ya ka Modulasetulo wa Tlelapa ya Bosetšhaba ya Bobegadikgang, e leng Rre Yusuf Abramjee, boikaelelo jwa Dikabelo tseno ke go rotloetsa gore go nne le bobegadikgang jwa maemo a a kwa godimo le puisano le go atswa jo bo dirilweng sentle.

Mohumagatsana Cornia Pretorius, motlhatlhedimogolo wa tsa bobegadikgang mo Sekolong sa Dithuto Tsa Puisano mo Khamphaseng ya Potchefstroom, e ne e le mongwe wa baatlhodi. Cornia, mmegadikgang yo o kileng a gapa Kabelo ya bobegadikgang, o kile a bo a le Motseleganyi-mmogo wa tsa Thuto wa

kuranta ya Mail & Guardian le motseleganyi wa The Teacher.

YBB e na le Dithuto Tsa Puisano Tse e di rutang mo dikhamphaseng tsotlhe tse tharo e bile e feditse dingwaga di le dintsi e alosa babegadikgang ba le bantsi.

Mmegadikgang wa Ngwaga wa Tlelapa ya Bosetšhaba ya Bobegadikgang ya Yunibesiti ya Bokone-Bophirima o ne a ikgapela madi a kheše a bokana ka R10 000 mme bafenyi mo ditlhopheng tse dingwe tse robongwe bone ba ikgapetse madi a kheše a bokana ka R5 000 a le one a ntshitsweng ke YBB. Motseleganyi wa Ngwaga o ne a amogela moputso wa go ya mafelobekeng a a monate.

*Ka mo tirelong ya Tlelapa ya Bobegadikgang, Ngk Danny Jordaan le Mor Sepp Blatter, ka bobedi ba FIFA, ba fentse Kabelo ya go nna Mmegadikgang wa Ngwaga ya 2010. Fa re bona Ngk Theuns Eloff, Motlatsamokanseliri wa YBB lakaletsa Ngk Jordaan masego kwa tirelong kwa Tshwane.*

*Sejana sa Lefatshe e ne e le dikgang tse di monate tota ka 2010*

Baeteledipele ba babedi ba kgaisano ya Sejana sa Lefatshe, e leng Rre Sepp Blatter, poresidente wa FIFA le Ngaka Danny Jordaan, motlhatlhedimogolo wa komiti ya mo ga rona ya go dira dithulaganyo ya FIFA, ba ne ba gapa mmogo Kabelo ya Modiri wa Dikgang wa Ngwaga ya Tlelapa ya Bosetšhaba ya Bobegadikgang ya 2010.

Kgaisano eno e ne ya umakiwa mo e ka nnang makgetlo a le 20 700 mo dikgatisono mo Aforika Borwa, makgetlo a le 10 300 mo metsweding ya dikgang ya kgaso le makgetlo a le 16 700 mo metsweding ya dikgang e e mo inthaneteng.

Mo godimo ga moo, dipalo tseno ke tsa ka nako ya fa kgaisano eno e ne e tswelletse.





# Tshuni e ntsha ya YBB

**M**orago ga go ntshiwa ga ditshwaelo tsa gore pina ya yunibesiti ya ga jaanong e na le bokao mme e thata go e opela, Sethlopha sa Botsamaisi sa Setheo (Institutional Management [IM]) se ne sa swetsa ka gore se fetole pina eno.

Thulaganyo ya go dira jalo e ne ya simolola fa badiri le baithuti ba ne ba lalediwa go nna le seabe mo go ntsheng maikutlo a bone ka patlisiso e e dirwang ka inthanete le go reetsa pina ya ga jaanong morago ga moo ba bo ba reetsa e ntsha e e tshitshinngwang le go tshwaela ka bobedi jwa tsone. Karabo e e neng ya ntshiwa ke bontsi e ne e le ya gore baithuti mmogo le badiri ba rata pina e ntsha e e tshitshinngwang.

Ka ntlha ya seno, IM e amogetse semmuso gore go dirisiwe pina e e tlhabolotsweng ya yunibesiti mo boemong jwa ya ga jaanong.

Go ntsha maikutlo ka patlisiso e e dirwang ka inthanete go ne go akaretsa kgaisano e e neng e rotloetsa gore go nniwe le seabe, mme maloko a badiri (le le lengwe go tswa kwa yuniting nngwe le nngwe ya kgwebo) le baithuti ba le bararo (a le mongwe go tswa kwa khamphaseng nngwe le nngwe) o ne a ikgapela R500.

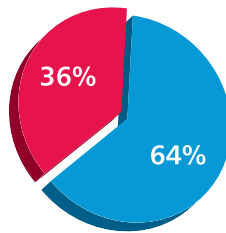
Pina e e tlhabolotsweng ya yunibesiti e ne ya kwalwa ke Rre Corneels Schabort le Moh Success Lekabe. Rre Katlego Maboe o ne a ikarabela ka molodi mme Flip-a-coin ya o rulaganya. Mme pina eno ga e kitla e dirisiwa a mokgwa o e leng ka one gone jaanong.

Go tla tlhomiwa sethlopha sa tiro go okamela go dirwa ga ditironyana tsa bofelo mo pineng eno le thulaganyo ya go e tlagisa lekgetlo la ntlha. Eish! e tla bega go le gontsi ka seno mo nakong e e tlang.

Mo go ba le 1 266 ba ba neng ba ntsha dikarabo tsa bone ba ba neng ba nna le seabe mo go ntsheng maikutlo a bone ka patlisiso e e dirwang ka inthanete, 36% e ne e le maloko a badiri mme 64% e ne e le baithuti.

● **Baithuti ba YBB 806**

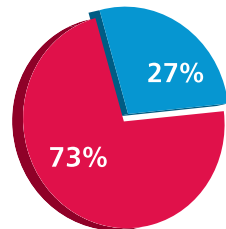
● **Maloko a badiri 460**



Mo palogotlheng ya ba ba arabileng, 73% e ne ya bontsha gore bone ba rata pina e e tlhabolotsweng, mme 27% yone e ne ya bontsha gore ba rata pina ya ga jaanong.

● **Pina ya ga jaanong ya yunibesiti 337**

● **Pina ya yunibesiti e e tshitshintsweng le go tlhabololwa 929**



*Mmaarona* e ne ya opelwa lekgetlo la ntlha ke sethlopha sa baopedi sa YBB ka di 14 Moranang 2004 ka moletlo wa go tlhomiwa ga Mokanseliri le Motlatsamokanseliri.

Pina eno e ne ya tlhamiwa ke Mop Awie van Wyk e le lengwe la matshwao a maša a

kutlwano la Yunibesiti ya Bokone-Bophirima e e kopantsweng. Mafoko a yone a ne a kwalwa ke Mop Hein Viljoen, a dirisana mmogo le Rre Tshwaro Abram Pule, Mohumagatsana Vera Motsilanyane le Mohumagatsana Theriso Tsambo go tswa kwa Khamphaseng ya Mafikeng.

## Bafenyi ba kgaisano



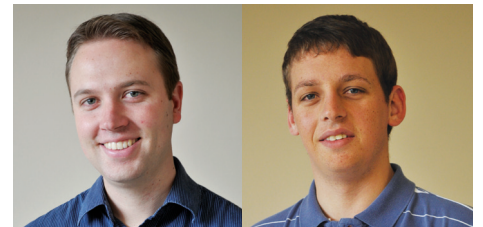
OFISI YA SETHEO  
**Leloko la badiri:**  
Rre Zaan Strydom



### KHAMPHASE YA MAFIKENG

**Leloko la badiri:** Rre Johannes Sebolai

**Moithuti:** Moh Angel Xoliswa



### KHAMPHASE YA POTCHEFSTROOM

**Leloko la badiri:** Rre Pieter van der Zwan

**Moithuti:** Rre Phillip Boonzaaier



### KHAMPHASE YA KHUTLOTHARO YA LEKWA

**Leloko la badiri:** Rre Lebohang Mokoena

**Moithuti:** Moh Irene Muller

Mo godimo ga moo, 70% ya ba ba neng ba araba ba ne ba akanya gore pina e e tshitshinngwang e monate, 25% yone e ne ya e kaya e le mo magareng fela, mme 5% yone e ne e re e bosula.

Thuso le dikgakololo tsa puo ya Setswana di ne tsa amogelwa go tswa go Ngaka Rigardt Pretorius, Rre Johan Zerwick, Ngaka Maria Letsie le Mohumagatsana Karien Brits. Mop Awie le Mop Hein Louw ba ne ba ikarabela ka mmimo, mme Rre Pieter de Bruin ene ka go rulagangwa ga pina le okhesetera.

# Ngwao ya gagwe ya segosi e a phatsima

*Mo tthatlhamanong ya rona e e ka ga badini kwa YBB, Eish! E ne ya bua le Mop Mashudu Maselesele, Modini mo Legorong la Temothuo, Disaense tsa Tlhago le Thekenoloji mo Khamphaseng ya Mafikeng. O re boleletse go le gontsi ka maitshetlego a gagwe, Legoro la gagwe le ditiro tse a nang natso ka isago ya lone.*

**M**op Mashudu Maselesele, morwadiakgosi wa Movenda yo a tshotsweng mo Bogosing boo Rabulana, ga a laole puso fela, mme o etelela gape Legoro la Temothuo, Disaense tsa Tlhago le Thekenoloji mo Khamphaseng ya Mafikeng ka manontlholtho.

Jaaka mongwe wa bana ba ba supa ba ba tsaletsweng moswi Mor David Mavhuthu Kingi Davhana, Moeteledipele wa Setso wa Motse wa Blanganani kwa Porofenseng ya Limpopo gape le Mopalamente, boleng jwa thuto e e molemo bo ne bo setse go reteletse mo go ene ka nako ya dingwaga tsa bonyana jwa gagwe.

## GO NNA LE KITSO

Mop Mashudu, yo o simolotseng thuto ya gagwe kwa kholetsheng ya Booki ya Venda ya maloba (e jaanong e bidiwang Khamphase ya Thohoyandou ya Yunibesiti ya Venda) kwa o amogetseng teng dithuto tse di mmalwa tsa Booki, o ne a tswelela ka dithuto tsa gagwe kwa ditheong tse di mmalwa mo Aforikaborwa le kwa moseja.

Gompiono o na le dithutego tse di jaaka Dikerii ya Masetase ya Thuto ya Booki go tswa kwa Unisa, Advanced Diploma in International Research Ethics (IRENSA) go tswa kwa Yunibesiting ya Cape Town, le dikerii ya Bongaka go tswa kwa Randse Afrikaanse Universiteit (RAU) ya pele e ga jaanong e bidiwang Yunibesiti ya Johannesburg.

Dithuto tsa gagwe tsa morago ga dikerii ya bongaka tse di neng di totile letshogo (trauma) le le amanang le Keteko ya Bong bo sele (Gender Based Violence (GBV)) di mo gogetse kwa Yunibesiting ya California kwa Los Angeles (UCLA) kwa a itutileng ka sekolašipi sa Fogarty.

## A LESEGO

Mop Mashudu o ikopantse le Khamphase ya

Mafikeng ka Sedimonthole wa 2007 mme a nna dikgwedi tsa gagwe tsa ntlha tse robedi e le Motlatsa Moporofesa mo Lefapheng la saense ya Booki. O ne a nna Modini ka 200...

A re, "Ke lesego go dira le setlhopha sa me sa badiramogogo ba ba e neetseng thata – ke amiwa thata ke boineelo jwa bone. Se se dira gore ke lebelele pele letsatsi lengwe le lengwe kwa ofising ya me."

E sale a nna Modini, Lefapha le godile ka ditsela tse di farologaneng.

Go fa sekao, dipatlisiso tse go kgonagetseng gore di dirwe di oketsegile go tswa go diyuniti tse thataro ka 2007 go ya go di le 33,25 ka 2010, le gone palo ya badiramogogo ba akatemi e oketsegile ka selekanyo se e leng gore 51% ya boradithuto botlhe mo Legorong jaanong ba na le didikerii tsa PhD.

Mo godimo ga moo, karolo ya konokono ya Legoro, e bong Polokesego ya Dijo le Pabalesego e sa tswa go rebolwa sešweng.

Le fa go le jalo, Legoro ga le a tota fela dipatlisiso, le lebile gape go ruta-go ithuta. Se se iponatsha ka go bo ditokololo tsa Legoro e le batsayakarolo ba ba tlhaga ba Institutional Teaching Excellence Award (ITEA) e bile ba gapile sekgele sa Khamphase ka dingwaga tse pedi tse di latelanang.

Phitlhelelo e nngwe ya Legoro ke kabelo madi a bokana ka R18,5m a a amogetsweng go tswa go Atlantic Philanthropies go ya Lefapheng la Booki. Matlole ano a tlaa dirisediwa go tsweletsa bokgoni jwa dipatlisiso le bokgoni jwa tiragatso ya maano a go ruta.

Dikgwetlho tse ditonatonatona tse di lebaganeng le Legoro tsona? O tsiboga ka go re, "Go boima go thaopa baithuti ba Saense, ka gore gantsi

ga ba na madi a go duelela dithuto tsa bone. Ka go tlhoka lesego National Student Financial Aid Scheme ga se kgone go duelela mongwe le mongwe".

Tlhabololo ya bokgoni le go fatlhogisa boradithuto ba bašwa ba ba santseng ba tla, ke kgwetlho e nnye. "Lefatshe la akatemi ka dinako dingwe le ka nna makgwakgwa thata, mme le dire gore go nna thata go gola ntle ga mokatso yo o tshwaetseng go go rotloetsa le go go ema nokeng."

## GO LORA KA ISAGO E E PHATSIMANG

Mop Mashudu o na le ditiro tse dikgolo ka ga Legoro. "Ke batla go bona Legoro le fa diporokerama tsa Saense tsa Porofesionale, fa ka nako e e tshwanang le itebaganya le ditlhokego tsa naga."

"Tseno ke ditiro tse di ka kgonegang, ka gone Legoro le bopilwe ka boradithuto ba ba nang le maitemogelo a a farologaneng le gone ke dumela gore re gola go ya pele fa re nna seoposengwe mo bomefutafuteng jwa rona. Nnang lo lebile sebaka se!"

## LELAPA LE LE KITLANENG

Botshelo jwa balelapa bo botlhokwa thata mo go Mop Mashudu. "Le mororo lenaane la me la tiro le tletse, ke beela nako fa thoko go re ke nne mme go banake ba bararo ba ba molemo thata: Vhuhwawho; Munyadziwa le Rotondwa. Ba mpha bopelokgale jwa go tsoga moso le moso le go samagana le dikgwetlho tsa letsatsi le letsatsi tse botshelo bo di tlišang. Ke lebogela go nna le balelapa ba ba ntseng jaana."

Mop Mashudu o dumela mo tebong ya botshelo go tswa mo ntlheng e e lebang dilo sentle. A re, "Ke nonotshiwa ka gale fa ke akanya ka letsogo le botshelo bo nkaetseng ka lone – le gone ke leboga Modimo ka bosakhutleng."

# Basadi mo saenseng

Le ntswa basadi ba itshupile gore ba teng mo Saenseng mo dingwagasomeng tse di fetileng, kakanyo e e fosagetseng ya gore dikhemikhale le dipalo di tshwanetse go itsiwe ke banna, e santse e aname mo merafeng e le mentisi.

Seno ke se Mop Mashudu a se buang tebang le kgang e: "Ka go tlhoka lesego, go nnile ka gale le dikakanyo tse di seng nnete ka ga basadi le Saense. Batho bangwe ba santse ba dumela gore Saense e thata, mme ka jalo basadi ga ba kgone go e itse. Bangwe ba dumela gore fa o ruta mosetsana, o senya madi a gago, ka a tlaa go tlogela a ya go nyalwa.

"Dikakanyo tse di seng nnete tse di isa kwa seemong sa ga jaana tse mo go sone go seng basadi ba ba lekaneng mo Saenseng. Go fetola seemo se se sa balegeng se, re tshwanetse go sirolola bosaitseweng jwa Saense le go rotloetsa makgarejwana go e bona jaaka tšhono e e molemo ya boiphediso.

"Re tshwanetse go rotloetsa basadi gore ba itshupe fa le ba na le bokgoni jo bo tshwanang, kgotsa jo bo fetang jwa balekane nabo ba banna.

Le fa go le jalo, ka go tlhoka lesego basadi bantsi ba tshwanetse go dira maikatlapelo a a kana ka a banna a menagantswe

gabedi gore ba itshupe fa ba kgona. "Gongwe tharabololo ke go simolola go sa le gale – go rotloetsa baithuti kwa dikolong tsa sekontari gore ba tlhophe dirutwa tse di maleba tse di tlaa ba kgontshang go fitlhelela diprokerama tsa Saense.

"Ka go tlhoka lesego, baithuti kwa dikolong tsa sekontari gantsi ba rotloediwa go tlhophela dikhoso tse di jaaka Puisokwalo ya Mmetse gore ba tle ba nne le dipholo tse di molemo kwa bokhutlong jwa ngwaga.

Se se ka tswa se le ka ntlha ya gore bagokgo ba dikolo tsa sekontari ba ka fa tlase ga kgatelelo ya go ntsha dipholo tse di siameng.

"Le fa go le jalo, le ntswa go na le dikgwetho tse, re santse re tlhoka go netefatsa gore re fa kaelo e e tlhokafalang ya dithuto tsa boiphediso, kwa tshimologong – gongwe fa baithuti ba santse ba le mo Kereiting ya 10."

## Tsa mamoratwa tsa ga Mop Mashudu:

**Dijo tse ke di ratang thata:** Ke rata dijo tsa setso, tse di jaaka Mashonza (a gape a bidiwang phane) le merogo ya setso.

**Buka/filimi e ke e ratang thata:** Filimi ya Invictus e dira gore ke tlhatlhanye ka botshelo jwa me. E nthuta gore ke se ka ka bona diphoso le go supa batho ba bangwe ka menwana.

**Se se nkgakgamatsang mo bathong:** Go nna mokwatla o o thata ga batho – le mororo go na le makgwere otlhe, ba santse ba tswelela ka matshelo a bone le go tsweletsa methale e e siameng ya go itshokela mathata.

**Se ke se dirang go itapolosa:** Ke rata go dira mo tshingwaneng ya me, segolo bogolo go poma dirisa – ke rata ditšheše.

**Malatsi a me a boikhutso a a gaisitseng otlhe:** Nako e ke e ntseng le balelana la me kwa California ka 2009 e ne e di gaisa tsothle. Ke ne ke ithaya ke re ke itse bana ba me, mme ka nako ya malatsi ao a boikhutso ke ne ka lemoga gore go santse go na le dilo tse dintsi tse ke ka di itseng ka ga bone.





Peter Vusumusi Manzana ke Mmenejara yo Moša wa Seteišene sa radio mo Khamphaseng ya Mafikeng, YYB FM.

## Go tlhomilwe Mmenejara wa seteišene wa YBB FM

YBB FM, e leng seteišene se seša sa radio kwa Khamphaseng ya Mafikeng e ne bošeng jaana ya tlhoma Rre Peter Vusumusi Manzana go nna Mmenejara wa Seteišene. Independent Communications Authority of South Africa (ICASA) e ne ya amogela semmuso laesense ya kgaso ya maatla a a kwa tlase ya Khamphase. Seteišene se tlike go gasa ka makhubu a 105.5 mme a tla anamela mo Mafikeng le mafelo a a bapileng le yone.

Peter ke modiri yo o itsegeng thata wa mo radingo e bile o na le maitemogelo a a seng kana ka sepe mo tirong ya go gasa. O kile a bo a gasa mo seteišeneng sa Mmabatho, mme morago ga moo a fudugela kwa Motswedding FM koo a fitlhileng a tlhagisa mananeo a le mmalwa gone. Gape o ne a tshwarwa mananeo a dipuisano tsa dikgang tse di amang setšhaba sotlhe tsa FM ya Mmabatho le Motswedding.

Peter V, jaaka a tle a bidiwe jalo ka tsela ya go mo reta, o ne a boutelwa ke setlhopho sa botsamaisi le ke bareetsi ba diseteišene ka bobedi go nna mogasi wa ngwaga makgetlo a le matlhano. Gape o ne a le mogasi wa ntlha wa FM ya Bokone Bophirima e mo go yone a neng a tshwarwa lenaneo le le rategang thata le le bidiwang "Morning Drive Show".

Peter o tlike go sikara maikarabelo a go dira ga seteišene letsatsi le letsatsi mme o itumeletse fela thata tiro eno ya gagwe e ntšha. "Re tla leka ka natla go tlosa Khamphase bodutu ka tsela e e di gaisang tsotlhe. Gape eno ke tshono ya go katisa baša le go godisa talente ya bone mo tirong ya mmedia wa dieleketeroniki," o ne a bolela jalo.

## Go tlhomilwe mokatisi yo montšhwa wa Setheo sa Kgwele ya Maoto

Setheo sa Kgwele ya Maoto e tlhomile e Mor Augustine "Mthakathi" Makalalane, yo e neng le motshameki wa pele wa Bafana Bafana le tlhogo ya bakatise ba setlhopho sa Basadi se Segolwane sa Bosetšhaba sa Aforikaborwa, go na mokatisi wa yone yo montšhwa.

Augustine ga se setlabošane mo motshamekong, e bile tota o tlhoka kitsiso e nnye thata ka ntlha ya maitemogelo a gagwe a a namileng le dithutego tsa gagwe.

O nnile le motshameko wa gagwe wa ntlha kgalhanong le Cameroon ka Phukwi 1992 mme morago a gapela Bafana Bafana dikapi tse dingwe gape di le 14. Ka 1996 Augustine e ne e le karolo ya setlhopho se se phenyo se se tiseditseng Aforikaborwa boitumelo fa ba ne ba dira go tla ka diatla go feta kgakala se se solofetsweng ka go fenywa dikgaisano tsa Africa Cup of Nations.

Mthakathi, jaaka a itsege, o na le dithutego tsa Saense ya Metshameko le go ruta. Gape o na le didipoloma tsa Tsamaiso ya Metshameko le Bokatisi jwa Tshimololo jwa

Boditšhabatšhaba. Tseno di akaretsa khoso ya go katisa mothibadino le thutego ya bokatisi e e kwa godimo go gaisa ya FIFA e bong FUTURO I, II le III. Gape ke mokatisi wa bokatisi wa SAFA o o nang le maitemogelo.

E ne e le tlhogo ya bakatisi kwa Yunibesiting ya Lekwa ya Thekenoloji le Yunibesiti ya Johannesburg, gammogo le mokatisi wa bokatisi wa thuto ya bokatisi ya SAFA. O ne a le motlholo-batshameki wa ditlhopho tse dikgolwane tsa bosetšhaba le gone o ne a di baakanyetsa dikgaisano.



Mor Augustine Makalalane ke mokatisi yo mošwa wa Setheo sa Kgwele ya Maoto.

## Lefapha la Dithuto-Tlhabololo le dirisana mmogo le Puso ya Bokone Bophirima

Moreketoro Khamphase, Mop Dan Kgwadi, o saenile tumalano ya tirisano mmogo le Modisha Lucas Malaka, e leng Tlhogo ya Lefapha la Bokone Bophirima la Tlhabololo ya Loago, Bana, Basadi le Batho ba ba nang le Bogole (Department of Social Development, Children, Women and People with Disabilities [DSDCWP]).

Ka ntlha ya moo, Lefapha la Dithuto-Tlhabololo mo Sekolong sa Disaense tsa Loago mo Legorong la Disaense tsa Mekgwa ya Batho le tsa Loago, le tla ruta thuto ya dikgwedi di le thataro e e nang le setifikeiti ya Tlhabololo ya Baša le Loago ya Masupatsela Youth Pioneers ba DSDCWP.

Thuto eno e tla tlhomelela baithuti ka didirisiwa tsa tlhabololo ya loago mme e tla nna

le tiro ya khoso le go dira tiro ka tlhamalalo. Thuto eno e amogetswe semmuso kwa NQF boemo 5.

Fa ba ba nnang le seabe mo khosong eno ba e wetsa ka katlego, ba ka nna ba thapiwa jaaka badiri ba bathusa-batlhabolodi. Ka Labotlhano 8 Moranang 2011, Lefapha la Dithuto-Tlhabololo mmogo le DSDCWP ba nnile le moletlo wa pulo le kamogelo ya Masupatsela Youth Pioneers ba le 350.

Ka nako ya moletlo oo, Rre Malaka le Mokaedi wa Nama o sa Tshwere wa Sekolo sa Disaense tsa Loago, e leng Ngaka Marilyn Setlalentoa, o ne a ema ba ba tlleng go nna le seabe mo go yone ka lefoko. Go lebeletswe gore lenaneo leno le tsenyetse Yunibesiti lotseno lwa madi a a seng kana ka sepe lwa mo e ka nnang R5, 2 milione.



Mop Esté Vorster wa Khamphase ya Potchefstroom o na le dilemo di le 14 tsa go tsaya karolo mo WHO ka mo karolong ya kotlo.

## Mop Esté Vorster o tlhomilwe go nna mo ASSAf

Mongwe wa babatlisisi ba ba eteletseng pele mo nageng mo lephateng la kotlo o ne a re sešweng a amogela tlotla ya go tlhlongwa go nna Mokwaledi Kakaretso wa *Academy of Science of South Africa* (ASSAf).

Mop Esté Vorster, yo malobeng e neng e le Mokaedi wa Senthara ya Botswana ya Kotlo (Centre of Excellence for Nutrition), ke mongwe wa barutegi ba ba palopotlana ba ba kwa godimo mo nageng ba ba tlhophilwang go direla mo Khanseleng ya ASSAf.

O bona se e le lesego le legolo. Ditokololo tsa Khansale di ne tsa itsisiwe sešweng go Tona ya Saense le thekenoloji, Moh Naledi Pandor.

ASSAf ke akatemi ya saense ya bosetšhaba ya semmuso ya Aforikaborwa le gone e emetse Aforikaborwa mo seleaneng sa boditšhabatšhaba sa diakatemi tsa saense. Akatemi e laolwa ke khansale ya ditokololo tse di 13, tse di le 12 tsa tsone di tlhophilwang mme e leng nngwe e tlhomiwang ke Tona.

Mop Esté a sale a inakantse le Mokgatlo wa Boitekanelo wa Lefatshe (World Health Organisation (WHO)) mo dingwageng tse di fetileng di le 14. Ga jaana o direla setlhophisa sa kgakolo sa WHO sa kotlo se se romilweng go tla ka dintlha tsa kaelo tsa thibelo ya malwetse a a sa foleng a a amanang le kotlo. O kwadile gape buka ya kaelo ya who ya tlhabololo ya dintlha tsa kaelo tsa dijo.

## Dikhalentara tsa Dome tsa ga Mop Attie di batliwa ke bakgobokanyi

Mop Attie Gerber, motlhatheledi wa dibidio tsa kwalodikgang le bobegakgang jwa dinepe, o romilwe ke Porofense ya Bokone-Bophirima gore mo dingwageng tse tlhano tse di tlhomaganang a kgobokanye khalentara ya mabono ya lenaga, dimela le ditshedi, jeoloji le ngwaoboswa ya setso ya Vredefort Dome le tikologo ya yone.

Le mororo motlobo wa gagwe wa dinepe tsa Dome o bopilwe ka ditshwantsho tse di 30 000, e bile o gola ka dikete tse dingwe gape tse di mmalwa ngwaga mongwe le mongwe, o tsaya gore ke tse di palopotlana thata tse di siametseng go bonala mo dikhalentareng tsa gagwe tse di supang kgaolo eno ya ngwaoboswa ya lefatshe.

"Thomo e ga e laole setlhogo ka ngwaga, ka gore khalentara e tshwanetse go bontsha kgaolo ka botlalo jwa yone. Ka jalo, ke tsaya dinepe ka ditlha tsotlhe tse nne, fa letsatsi

le phatsima le fa go thibile maru, gape ke leka go gatisa ditiragalo tsa tlhago tse di ka se lepiweng go sale pele tse di jaaka merwalela le melelo." Ga rialo Mop Attie.

Mop Attie o dirilwe kwa Dome mo dingwageng tse 13 tse di fetileng jaaka morulaganyi wa bidio le motsayadinepe. O setse a diretse lenaneo la thelebišene la tikologo la 50/50 dibidio tsa ditokomenetari tse di mokawana tse di ka ga Dome, gammogo le bidio ya tshedimose tso ya e e bontshiwang bajanala kwa ofising ya tshedimose tso kwa Venterskroon.

E sale khalentara ya ntlha e tlhagelela ka 2007, tumo ya yone e ntse e gola ngwaga le ngwaga. Gompieno khalentara ya Gerber Dome ke selwana se se batliwang ke bakgobokanyi ba dilo.

Monongwaga, Mop Attie o rulaganya gape go nna le pontsho ya dinepe tse di nang le tebe go ya tlhago-sehisetori.



Fela-ka-nako. Fa Mop Attie a ne a gorogile metsotso fela e le tlhano morago, o ka bo a sa kgona go tsaya senepe se ka Ngwanaitseele 2009.

## YBB ke mong-gae wa kgaisano ya Davis Cup

Go tla bulwa tsela e e ntšhwa ka mo mabaling a thenese a YBB fa go tshamekiwa kgaisano ya setlhophisa sa Euro/Aforika 1 ya Sekgele sa Davis magareng a Aforikaborwa le Neterelane. Dikgaisano di tla tshamekiwa go tloga ka Labotlhano wa 8 Phukwi go ya go Latshipi la 10 Phukwi 2011.

Khamphase ya Potchefstroom e ne e le mong-gae wa Sepeine, mampodi wa Kgwele ya Maoto ya Lefatshe mme go na le dibebofatsi tsa maemo a a kwa pele a lefatshe. Fela maloba dithonamente di le pedi tsa bašwa tsa boditšhabatšhaba di ne tsa tshwarelwa ka mo Potchefstroom ka mo Akateming ya Thenese

ya ga Rlaan Venter e e leng ka mo Khamphaseng. Morago ga katlego ya dithonamente tse pedi tse SATA (South African Tennis Association) e ne ya akanya gore go siame go ka tshwarela le Davis Cup ka mo lefelong le.

"Lebaka la goreng go tlhophilwe lefelo le ke go ka tlisa thenese ya boditšhabatšhaba mo ditropong tse dinnye mo Aforikaborwa le gore go arabibe dikopo tsa batshameki go tshameka mo mafelong a a kwa godimo ga lewatle go feta, ga re Mokhudutagamo go wa SATA yo e leng Ian Smith. "Potchefstroom nako yotlhe e ntse e tshola thenese sentle mme YBB nako yotlhe e ntse e fana ka kemonokeng e kgolo."



Badirammo go ba ba farologaneng go tswa kwa Sekolong sa Tshedimotsetso le Thekenoloji ba ne ba le teng ka nako ya pontsho ya thutaroboto. Go tswa molemeng ke Mop Phillip Pretorius, Mokaedi wa Sekolo, Mor Pieter Pretorius le Moh Zelda Pretorius go tswa kwa TCR Robotics, Moh Suné van der Linde le Moh Malie Zeeman.

## Thutaroboto e tsweletsa bokgoni jwa **tharabololo** ya **mathata**

**F**a o ne o akanya gore diroboto le didiriswa tsa thekenoloji di diretswa baenjeniri le batlhami fela, akanya gape!

Badirammo go ba Legoro la Disaense tsa Ikonomi le Thekenoloji ya Tshedimotsetso ba ne sešweng ba ithuta mo go nngwe gape ka saense ya thutaroboto mme mo tswelong ya go dira jalo ba ba lemoga gore thutaroboto ga e fe fela maitemogelo a mantle a setho mme le gore a kgona gape go tsibosa bokgoni jwa go rarabolola mathata jo bo ka dirisiwang mo dikarolong tsotlhe tsa botshelo.

Setlhopha sa barongwa go tswa kwa Trophy Computers and Robotics (TCR Robotics) se ne sa etela Sekolo sa Thekenoloji ya Tshedimotsetso, mme sa fa batlhatlheledi tšhono ya go itlwaetsa mesola ya Thutaroboto. Yone

e akaretsa kakanyo e e nang le boithlamedi, tharabololo ya mathata, monagano o o tlang ka megopolo le go kgatlhegela Saense, Boenje-nere le Thekenoloji (SET).

Go ya ka Moh Malie Zeeman, motlhatlheledi kwa Sekolong, kakanyo e e tlhotlheleditseng thutaroboto le go tsenngwa tirisong ga yone go ka thusa baithuti ka go tsibosa tirego ya bone ya go akanya, le ka ntlha ya dipholo tse di tlhamaletseng tsa seo, go isa kwa koketsegong ya kelo ya baithuti ba ba wetsang dithuto tsa bone.

Sekolo se kaile gape fa Thutaroboto e fa mofama o o kgatlhisang wa patlisiso – segolo bogolo ka tshwaragano le Legoro la Boenje-nere mo Khamphaseng ya Potchefstroom. “Go na le ditšhono tse dintsi tsa dipatlisiso,” ga rialo Malie.

e e tlwaelegileng mme ke ne ke sa itse gore e ne e tlele go fetola dilo thata jaana mo khamphaseng”. Ka mafoko ano, Jamie Tredoux – moithuti wa ngwaga wa bobedi wa BCom, o tlhalosa se se neng sa direga fa a ne a bona tlhapi ya mofuta o o sa tlwaelegang lekgetlo la ntlha bošeng jaana mo Khamphaseng. Go ya ka Jamie, o ne a ntse fa thoko ga lengwe la matamo gaufi le Moago 6 fa a ne a tshogana a bona setshedi se se sa tlwaelegang gotlhelele

## Letsa mogala go bona thuso

Tirelo ya IT ya mo Khamphaseng jaanong e naya diphaposi tsa botlhatlheledi thuso mme e tla rarabolola mathata ape a thekenoloji ka bonako fa dithuto di tsweletse mo diphapos-ing. Go ka ikgolagangwa le Lefapha leno la thuso mo nomoreng ya x3326.

Go ya ka mmenejara wa IT, e leng mohumagatsana Aldine Oosthuizen, tirelo eno e ne ya simolola morago ga gore go nne le dingongorego di le mmalwa go tswa go batlhatlheledi, ba ba neng ba tlhalosa ka fa go tlokegang ka gone gore go nne le lefapha la go thusa baakatemi botlhe.

Tirelo eno e ntšha e dira gore batlhatlheledi ba kgone go golagana ka tlhamalalo le bategeniki ba le 16 ba ba katisitsweng sentle, ba ba dirang ka natla le ba ba nang le maitemogelo le kitso ba e leng baithuti ba ba alogileng. Ba ikarabela ka go dira tirelo eno e bile ba tlhomamisa gore ga go na mathata mo mafelong otlhe a didirisiwa di dirisiwang mo go one, gore diporojeketara tsa tshedimotsetso di tsentswe sentle.

Thuso eno e ka bonwa go simolola ka Mo-supologo go fitlha ka Labotlhano, go simolola ka 07:25 go fitlha ka 19:30. Go bona tshedimotsetso e nngwe

ka ga lefapha la thuso o ka ikgolaganya le Didi mo nomoreng ya 072 632 6846.



kwa tlase mo metsing. “Ga ke ise ke tsamaye ke bone epe e e tshwanang le yone,” Jamie o bolela jalo, a bo a oketsa ka go re setshedi seno sa seka-tlhapi se ne se lebege se na le meno a a tshwanang le a motho. Ka nako ya fa go sa ntse go dirwa dipatlisiso ka setshedi seno, go tshwara ditlhapi mo khamphaseng go emisitswe e bile baithuti ba kopiwa gore ba se ka ba tsamaela gaufi le Moago 6.

## A e ne e le motlae?

Ngwaga le ngwaga ka 1 Moranang, go dirwa metlae e e farologaneng. Re rata go go bolelela ka “sengwe se se bonweng lekgetlo la ntlha”!

“E ne ya re fa ke e bona, ka bona gore ga se

# Batoloki ba thibela tlhakathakano ya dite me

**L**efelo le mo go lone go dirisiwang dipuo tse di farologaneng ga le tlhoke go tshwana le Tora ya Babel e batho ba neng ba sa kgone go tlhaloganyana kwa go yone.

YBB e ne e tlhaloganya ntlha eo ka 2004 fa mogopolo wa tirelo ya go ruta ka go toloka o ne o tlhagisiwa lekgetlo la ntlha.

Gompieno, Yunibesiti e dirisa mesola ya thekenoloji – e e jaaka didirisiwa tsa go toloka tsa boleng jo bo kwa godimo tsa Sennheiser – le bokgoni jwa batoloki ba le 64 go dira gore makgolokgolo baithuti ba YBB ba tlhatlhelelwe ka puo e ba nang le bokgoni mo go yone.

Ofisi ya Setheo ke yone e laolang le go tshegetsa ditirelo tsa go toloka ka madi. Batoloki le bone ba thapilwe ke yuniti eno ya kgwebo.

Dintlha tse di latelang di bontsha kgolo ya ditirelo tsa batoloki tse di tswelolang kwa Yunibesiting:

- YBB ke modirelwa-ditirelo yo mogolo go ba gaisa botlhe mo Aforikaborwa wa Sennheiser. (motlhami wa kwa Jeremane wa didirisiwa tsa go toloka.)
- Dihetefouno tse e leng karolo ya didirisiwa tsa go toloka di dirisiwa makgetlo a a seng ka fa tlase ga 7 732 ka beke mo Yunibesiting.
- Kobotlo e le nngwe e e tsenyang dihete-founo di le 20 le maekerofouno di ja mo e ka nnang R98 000. YBB e na le dikobotlo tseno di le 65 – di le 45 tsa tsone di dirisiwa mo Khamphaseng ya Potchefstroom, di le thataro kwa Khamphaseng ya Khutlotharo ya Lekwa mme e le nngwe kwa Khamphaseng ya Mafikeng. Dikobotlo



Rre Andreas Bach (ka fa molemeng) le Rre Uwe Marks (ka fa mojang) go tswa kwa setlamong sa Sejeremane se se tlamelang ka didirisiwa tsa go toloka, sa Sennheiser, o ne a etetse YBB bošeng jaana. Ngaka Theuns Eloff, Motlatsamokanseliri, a tshwere sedirisiwa sa maemo a a kwa godimo se se tlhamilweng kwa Wennebostel gaufi le Hannover.

- tse dingwe di le thataro di dirisediwa go toloka kwa Kholetšheng ya Temothuo, mme tse dingwe di le supa kwa Sekolong sa Poraemari sa Pretorius kwa Potchefstroom. Madi a go emisetsa didirisiwa tseno a fitlha go mo e ka nnang R6 400 000.
- Tirelo ya konokono ka tsone e dirwa mo Khamphaseng ya Potchefstroom, e kwa go yone, mo e ka nnang 30% ya dimmojulu tsotlhe di tolakwang gone. Palo ya dimmojulu e godile go tswa go 136 ka 2009 go fitlha go 328 ka 2011 (141%).

Lebaka la konokono la go nna le tirelo ya go toloka mo khamphaseng eno e e dirisang Seaforikanse thata ke go dira gore baithuti ba ba sa bueng Seaforikanse ba

kgone go tlhaloganya dikarolo dingwe tsa dithuto tsa bone.

- Gape, ditirelo tsa go toloka di dirwa kwa Khamphase ya Mafikeng le kwa Khamphaseng ya Khutlotharo ya Lekwa mo dimmojulung dingwe.
- Kwa ntle ga didirisiwa tsa go toloka tse di leng teng mo dikhamphaseng, ditirelo tseno di dirwa le kwa Kholetšheng ya Temothuo ya Potchefstroom, Kholetšheng ya Temothuo ya Grootfontein kwa Middelburg (Kapa Botlhaba), Sekolo sa Bogareng kwa Potchefstroom le Sekolo se Segolo sa Frikkie Meyer kwa Thabazimbi. Bošeng jaana go ne ga simololwa diporojeke tsa ntlha-ntlha tse pedi kwa diyunibesiting tsa Stellenbosch le Pretoria.

## Jaanong go rutwa puo ya diatla mo khosong

Go simolola ka ngwaga ono, baithuti ba ka ithutela khoso ya ngwaga wa ntlha ya Puo ya Diatla ya Aforikaborwa (South African Sign Language [SASL]) kwa Sekolong sa Dipuo sa Khamphase ya Potchefstroom

Go ya ka Rre Johan Blaauw, Tlhogo: Bokaedi jwa Dipuo, khoso eno ke khoso e e dirwang ka botlalo fela jaaka ya Sefora le ya Setswana, e e

rutwang baithuti ba ba batlang go ithuta puo gore ba kgone go buisana le ba bangwe ka yone.

Baithuti ba nako e e tletseng le ba nakwana ba ka ikwadisetsa khoso eno mme fa e lebege e solofetsa, e tla godisiwa mo nakong e e tlang gore e nne ya thutego e e tsayang dingwaga di le pedi mme morago ga moo dingwaga di le tharo. Puo ya Diatla ya Aforikaborwa ke puo e batho

ba Bosusu ba le 500 000 mo Aforikaborwa ba tlhologileng ka yone. Dipuo tse di farologaneng tsa puo ya diatla ke tse di leng go ya ka naga ya tsone. Le fa go na le fa di tshwanang gone, jaaka ka go aga mafoko a yone le ka melaometheo ya tsone ya puo, disaene le bokao jwa tsone di farologana go ya ka dikgaolo. Tlhomamisana gore o buisa Eish! e e latelang go bona tshedimosetso e nngwe ka ga seno.

# Lefatshe le fetoga naga e le nngwe fela

**K**a ntlha ya thekenoloji ya bošeng le go tlhoma mogopolo mo go dirweng ga dilo ka mokgwa o o tshwanang mo dinageng tsotlhe, lefatshe lotlhe le fetogile motsana o le mongwe fela o batho ba kgonang go golagana mo go one kwa ntle ga matsapa ape.

YBB le yone e tlhoma mogopolo mo go direng gore e nne le dikgolagano le ditheo tsa thutogodimo mo lefatsheng lotlhe.

Mop Annette Combrink, Mokaedi: Lefapha la Boditšhabatšhaba la Bobueledi mo Ofising ya Setheo ya YBB, la re Yunibesiti e dirisana le ditheo tse di seng kana ka sepe kwa dinageng di sele, mme ga e ise e dire ditumalano tse di lekaneng sentle tsa semmuso.

"Fa e sa le ke simolola go nna le seabe ka tsela ya semmuso ka 2010, re ne ra bona ditumalano



*Mop Annette Combrink, Mokaedi wa Setheo wa: Lefapha la Boditšhabatšhaba la Bobueledi, mmogo le Mohumagatsana Thilor Manikam, morulaganyi-mogolo wa IEASA. Boikaelelo-bogolo jwa mokgatlo ono ke go rotloetsa go dirwa ga dilo ka mokgwa o o tshwanang mo dinageng tsotlhe le go dira gore thutogodimo e nne e e tshwanang mo lefatsheng lotlhe.*

di le 15 tse diša. Mme re sa ntse re saletse kwa morago thata fa re bapisiwa le Yunibesiti ya Cape Town le Yunibesiti ya Witwatersrand." Mop Annette ke leloko la Lekgotla la Botsamaisi la Mokgatlo wa Boditšhabatšhaba

wa Thuto wa Aforika Borwa (International Education Association of South Africa [IEASA]). Bošeng jaana YBB e ne ya tshwara dikopano tsa Lekgotla la Botsamaisi le Foramo ya Bakaedi ya IEASA.

## Go nna mpimpi go mosola bokebekwa ga bo na mosola

**K**a ntlha ya 'bompimpi' ba ba neng ba bega go dirwa ga dilo ka go tlhoka boikanyegi kwa YBB, Boruni Jwa mo Teng ga Setheo bo ne jwa sekaseka dikgetse di le 24 mo ngwageng o o fetileng – tsa boleng jwa madi a a fitlhang go mo e ka nngang R1,5 milione.

"Tota phopholetso eno ke e e kwa tlase," go bolela jalo Mohumagatsana Madelein van der Merwe, Mokaedi wa Setheo wa: Boruni Jwa mo Teng ga Setheo.

"Selekanyo seno se ka tswa se le kwa godimo, ka gonne ga re ise re kgone go balelela boleng jotlhe jwa madi. Ka dinako tse dingwe ga go kgonege go bolela gore tlolomolao e e dirilweng e bakile tshenyoo e e kana kang ya madi, jaaka fa didirisiwa tsa mo yunibesiting di sa dirisiwe sentle," o bolela jalo.

### THIBELO E BOTOKA

Mme Madelein o dumela gore go botoka go thibela bothata go na le go leka go bo rarabolola.

"Ke boikarabelo jwa mmenejara le leloko lengwe le lengwe la badiri go laola dilo ka tsela e e mosola, ka gonne ga go motlhofo go leka go busa madi a go setseng go sentswe ka one," o bolela jalo.

Ka dinako tse dingwe go tsaya dikgwedi di le dintsi go fitlha kwa bokhutlong jwa dipatlisiso le go di rolela mo mapodising, le dikgwedi tse dingwe gape di le mmalwa go tlhatlhela dikgetse kwa kgotlatshekelong pele di sekwa. Pholisi ya YBB ke gore dikgetse tsotlhe tsa madi a a fetang R500 di begwe kwa mapodising.

### TSWELELA KA GO BEGA

Madelein o rotloetsa badiri go bega ditiro tse di dirwang ka go tlhoka boikanyegi.

"Badiri ba ka nna ba tlhopha gore ba se ka ba senolwa ka maina, mme fa ba senola maina a bone, ba ka tlhomamisega gore Boruni Jwa mo Teng ga Setheo ga bo kitla bo ba senola."

Boruni Jwa mo Teng ga Setheo bo eletsaga

itse motho yo o begileng kgang, ka gonne seno se dira gore go nne motlhofo go batla tshedimosetso e e oketsegileng mo go ene le go mo naya ditshwaelo ka kgatelopele ya dipatlisiso.

Yuniti e tla rekota dipego tsotlhe semmuso, go di latedisa le go dira patlisiso ka tsone fa go tshwanela. Dikgetse tsotlhe tse di leng boammaaruri di begwa go Komiti ya Boruni le ya Go Laola Kgonagalo ya Ditlhagelo tsa Madi.

### TLATSA FOROMO

Mokgwa wa go bega o tlhalosiwa mo pholising\* ya YBB ya go bega ka go sa tsamaiseng dilo sentle le go dirwa ga dilo ka go tlhoka boikanyegi le go sirelediwa ga mmegi.

Madelein a re "Maloko a badiri a ka nna a tlatla foromo (e e mametletsweng mo pholising) le go e tsenya mo go lengwe la mabokoso a go bega."

"Mabokoso ano a mo dikagong tsa tsamaiso tsa khamphase le kwa moagong wa C1 wa Ofisi ya Setheo. Gape, badiri ba ka nna ba nteletsa mogala kgotsa go nketela ka tlhamalalo."

\* Pholisi eno e teng mo webosaeteng ya YBB ka fa tlase ga Botsamaisi le Taolo.